

Extremhögern i Europa

Lisa Bjurwald

Om författaren

Lisa Bjurwald är frilansjournalist och författare. Hennes reportage om det schweiziska minaretförbudet (Expo nr 4/09) har utsetts till svensk vinnare av Europaparlamentets journalistpris 2010 i kategorin press. I vår utkommer hon med reportageboken Europas skam: rasister på frammarsch (Natur & Kultur). Hon är redaktionsmedlem på den antirasistiska tidskriften Expo och har tidigare varit ledarskribent på Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet.

Innehåll

Om författaren.....	
Innehåll.....	
Förord	1
Sammanfattning	3
1 Inledning	7
2 Ny PR-strategi.....	8
3 Den militanta grenen	10
4 Rasistiska partier i maktposition	12
5 Hatet mot muslimer	15
6 Romer: Det förföljda folket	17
7 Den nya antisemitismen.....	20
8 Strategier mot extremhögern	22
Folkligt motstånd.....	23
<i>Cordon sanitaire</i> – en anständighetens gräns.....	23
Stödpartier och vågmästare.....	24
Öppna famnen.....	24

Förord

Varningar från Europa

Det finns en idé om att Sverige är unikt vaccinerat mot främlingsfientliga partier, om ett sådant parti skulle komma in i riksdagen skulle det bli kortvarigt och/eller anpassa sig. Tyvärr är detta inte erfarenheten från de länder i Europa där denna typ av extremism kommit in i parlamentet. Tvärtom har de bitit sig fast på en gradvis högre nivå, drivit med sig andra politiska partier i sin retorik, med allt grövre språkbruk och metoder, hot och hatkampanjer. Slogans och liknelser som inte hörts sedan 1930-talet dyker upp på affischer och i valtal. I synnerhet muslimer och romer har allt oftare utsatts för fysiska hot.

Extremisterna har också skapat återkommande kaos i det politiska systemet när övriga partier har svårt att bilda stabila majoriteter och pendlar mellan samarbete med extremisterna, som ofta kollapsar efter kort tid, och förkastande.

Därför är det viktigt att granska den så kallade högerextremismen (som oftare är lika mycket populistisk vänster som höger) i andra europeiska länder. Det som framkommer i denna sammanställning av Lisa Bjurwald är hur många extrema partier under det senaste decenniet likt Sverigedemokraterna polerat sin yta, kastat ut skinnskallar och kriminella. Målet är att nå makt och inflytande.

De främlingsfientliga partierna har blivit skickligare, mycket mer välorganiserade och medievana. Om den gamla generationens extremister som franske Pierre Poujade, danske Mogens Glistrup och Bert Karlsson och Ian Wachtmeister i Sverige var hänsynslösa populisterna som var beredd att angripa invandring för att vinna kortsiktiga poäng så är den nya generationen, från Jean-Marie Le Pen till Pia Kjaersgaard, mycket mer konsekventa och beräknande. Som denna genomgång visar är dock deras politik densamma eller i vissa fall än mer främlingsfientlig än före imageförändringen.

I den Europeiska Unionen, som byggts upp med det gemensamma minnet av Förintelsen och andra världskriget som grundbult, finns nu flertalet högerextrema partier representerade i parlamentet. Flera initiativ har tagits av islamofober runt om i Europa för att gemensamt jobba fram strategier mot vad de ser som islamiseringen av Europa, på ett sätt som starkt påminner om konspirationsteorier om judiskt maktövertagande. Ledare på högsta politiska nivå från flera europeiska länder träffas för att lösa "rom-frågan". Samtidigt massutvisas romer i strid med EU-lagar, de utsätts för misshandel, mordbränder, dödsskjutningar och saknar i många länder samma rättigheter som andra medborgare.

Att närma sig dessa partiers politik ("triangulera" på politikspråk) har i vartenda europeiskt fall lett till att extremisternas positioner och deras roll i debatten legitimeras. Den som närmar sig deras invandrarfientliga retorik vinner i vissa fall kortsiktiga vinster, men snart tappas det opinionsstödet och slutresultatet blir att extrempartierna förstärks ytterligare. Enda motmedlet tycks vara att ställa upp en stark och konsekvent

motbild till de främlingsfientliga partiernas motbild. Lyckligtvis har denna motbild stabilt stöd i fakta och ekonomisk verklighet.

Vår förhoppning är nu att samla in kommentarer från våra kollegor på tankesmedjor och forskningsinstitut runt om i Europa för att gemensamt diskutera vidare utvecklingen, men vi har valt att publicera denna rapport redan nu.

Martin Ådahl
VD FORES

Sammanfattning

Den organiserade rasismen, ofta ideologiskt något missvisande kallad extremhögern, vinner parlamentarisk makt över hela Europa. Partierna har sedan början av 1980-talet genomgått en imageförändring där de städat på ytan, men behållit sina rasistiska och i många fall nazistiska rötter. Denna nya framtoning har gett dem ökad respekt i såväl media som hos övriga partier och de har kunnat tåga in i både Europaparlamentet och nationella parlament.

Många av de rasistiska partierna har nu också kunnat enas över nationsgränserna i sitt hat mot muslimer. I takt med att de vunnit parlamentariska framgångar har islamofobin också vunnit gehör bland de etablerade partierna och diskriminering av muslimer har blivit en del av det politiska klimatet.

Denna studie ger en överblick över den organiserade rasismen i Europa. I den avslutande delen redogörs också för strategier att bekämpa främlingsfientliga och rasistiska partier.

Den militanta grenen

Framförallt i Ryssland och Ungern utgör militanta nationalisterna ett akut hot mot demokratin. Den ryska skinheadrörelsen utgörs av ungefär 70 000 personer och 2009 mördades minst 71 personer i rasistiska attacker.

I Ungern har Jobbik, det antisemitiska och antiziganistiska parti som nådde stora framgångar i årets val, en paramilitär gren, Ungerska gardet (Magyar Gárda). Den nyfascistiska rörelsen har förbjudits men ombildats till en "kulturörening". De är inspirerade av nazitidens ungerska pilkorsrörelse och särskilt ungdomar har lockats av deras nationalistiska propaganda.

Rasistiska partier i maktposition

För närvarande (september 2010) sitter två av Europas nationalistiska partier i sina respektive länders regeringar: Schweiziska folkpartiet och Lega Nord i Italien. I Danmark är Dansk Folkeparti stödparti till regeringen sedan år 2001. Främlingsfientliga partier finns representerade i ungefär hälften av EU-ländernas parlament samt Schweiz och Norge. I Nederländerna kan Geert Wilders Frihetsparti komma att ingå i en regeringskoalition.

1999 kom österrikiska FPÖ in i det nationella parlamentet och EU svarade med en diplomatisk bojkott. Nu ett decennium senare har Europa vant sig vid rasistiska partier i det parlamentariska systemet. I Europaparlamentet finns ett antal högerextrema partier representerade. 40 av de 736 ledamöterna kan

klassas som högerextrema eller främlingsfientliga. Det har skett en förändring i vilka slags partier som är representerade och trenden går mot mer extremism.

Lega Nord, det italienska parti som även sitter med i regeringskoalitionen, kommenterade till exempel rasupploppen i Italien i början av året, då afrikanska gästarbetare misshandlats och beskjutits av lokalbefolkningen, med att Italien varit alltför slapp mot illegala invandrare.

Jobbik fick 15 % av rösterna i Europaparlamentsvalet och 16,7 % i det ungerska valet. I Nederländerna fick Geert Wilders, som står åtalad för hets mot folkgrupp efter att bland annat ha jämfört Koranen med Hitlers Mein Kampf, 17 % av rösterna och hans Frihetsparti blev näst största parti. För första gången representeras även Storbritannien av ett främlingsfientligt parti i Europaparlamentet, British National Party (BNP). I de franska regionalvalen lyckades Front National göra comeback och fick över 9 % av rösterna.

Jobbik har tagit initiativ till samarbete mellan flera av de rasistiska partierna i Europa. I oktober 2009 formades en ny extremhögerallians i Budapest, The Alliance of European National Movements (AENM). I den ingår bland andra BNP och svenska Nationaldemokraterna.

I Sverige har Sverigedemokraterna, ett parti med rötter i den nynazistiska myllan och som fortfarande har flertalet medlemmar med anknytning till nazistiska rörelser, en betydande möjlighet att ta sig in i riksdagen vid valet i september.

Hatet mot muslimer

Sedan terrorattackerna den elfte september 2001 och de efterföljande attackerna i Europa har islamofobin på allvar fått fäste i Europa. I Schweiz har ett förbud mot minareter röstats igenom och både Belgien och Frankrike har kommit långt i den parlamentariska processen för att förbjuda heltäckande slöja på allmän plats.

Enligt en rapport från EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) har en av tre muslimer upplevt diskriminering. En annan undersökning utförd av Open Society Institute, i vilken man intervjuat muslimer i elva städer i sju europeiska länder, svarade 50 procent av de tillfrågade att de upplevt diskriminering, jämfört med nio procent av de tillfrågade icke-muslimerna.

Termen islamisering har fått ett brett genomslag i Europa. Idén om ett hotande muslimskt maktövertagande påminner om de välkända konspirationsteorierna kring ZOG och judarnas påstådda strävan efter global makt. Flera antimuslimska organisationer har bildats, bland annat Stoppa islamiseringen av Danmark (SIAD), en dansk organisation med nationella avdelningar runt om i. I mars i år samlades hundratals islamofober i Tyskland för att diskutera antimuslimska strategier, vilket bara var ett steg i ledet av möten och kampanjer samordnade av rasister och politiker. Närvarande var bland andra Sverigedemokraternas internationella sekreterare.

Romer: det förföljda folket

I framförallt Öst- och Centraleuropa samt Italien utsätts romer för chockerande nivåer av våld, förföljelser och diskriminering. Det handlar om dödsjutningar och mordbränder av såväl vuxna som barn. Romska familjer flyr i tusental till Kanada och USA för att söka asyl.

Det bor uppskattningsvis tio till tolv miljoner romer i Europa. Deras situation är komplex och det är välkänt att utanförskapet till viss del är självvalt. Då de i flera hundra år har utsatts för förföljelser är förtroendet för skyddande myndigheter så som polisen extremt lågt bland den romska minoriteten – 65-100 procent uppger i den första EU-omfattande studien att de saknar förtroende för rättsväsende och brottsbeivrande verksamhet. Bakom detta ligger bland annat att polisen i Öst- och Centraleuropa vid upprepade tillfällen vägrat att ingripa vid misshandelsfall och mordbränder. Det kan alltså vara så att romer tvingas isolera sig av säkerhetsskäl.

Myndigheter i flera EU-länder har med tvång vräkt romska familjer och sedan demolerat deras läger, i uppenbar strid mot människorättslagar. I Rumänien har vissa romska familjer tvingats leva i plåtskjul vid avloppsreningsverk, i Kosovo har andra förpassats till blyförgiftade läger.

Mycket uppmärksammat under sensommaren har också massutvisningarna av romer i främst Frankrike blivit. Utvisningarna sker i tusental, utan individuell prövning och går emot reglerna för den fria rörligheten inom EU. Även Sverige har avvisat romer som försörjt sig genom tiggeri, trots att detta inte är olagligt.

I flera EU-länder saknar romer rättigheter som övriga medborgare åtnjuter. I Bosnien är de förbjudna att kandidera till parlamentet och presidentposten. I Frankrike måste de ha varit folkbokförda i en kommun i tre år för att få rösta, för alla andra franska medborgare gäller sex månader.

Antiziganismen är utbredd i Europa. Partier som ungerska Jobbik, bulgariska Ataka och Slovakiska nationella partiet ser på romer som lägre stående än djur. I Ungern och Tjeckien sker misshandel och mord på ett sätt som skulle kunna ses som förstadiet till en pogrom.

Den nya antisemitismen

Mot alla odds har islamister, högerextremister, Förintelseförnekare och vänsteraktivister förenats i sin antisemitism. Inom den moderna antisemitismen är det samma urgamla stereotyper av den blodtörstige, girige juden som används, med den enda skillnaden att retoriken har ändrats. "Sionister" och "sionism" används som synonymer för judar och inbillat judiskt inflytande, liksom staten Israel fungerar som kodord för judenheten. Det gör att till exempel fackeltåg med nazister kan marschera utanför synagogor i centrala Stockholm och skandera "Israel ut ur Sverige", trots att det inte råder någon tvekan om vilken minoritet som åsyftas.

Antisemitismen i Malmö har väckt mycket uppståndelse, även internationellt. Många judar ser sig tvingade att lämna staden. I flera länder har antisemitiska partier vunnit popularitet och även parlamentarisk framgång. Förutom ungerska Jobbik kan även nämnas FPÖ:s presidentkandidat Barbara Rosenkranz som i det österrikiska presidentvalet blev den sittande presidentens enda utmanare och vann 15 procent av rösterna, trots att hennes man, som hon inte har tagit politiskt avstånd ifrån, är en ledande profil inom landets radikala nationalistiska rörelse.

Strategier mot extremhögern

Europeiska länder har prövat olika strategier för att motarbeta den organiserade rasismen, men många partier har till synes stått handfallna inför de framväxande högerextrema partierna. Det har visat sig att varken isolering eller aktivt motarbetande fungerar, vilket också tyska Bertelsmannstiftelsen funnit när de studerat och jämfört strategier mot extremhögern i elva europeiska länder. De menar att det inte finns någon universallösning, men ger ett par åtgärdsförslag.

Förslagen handlar om att visa politiskt ansvarstagande genom att bilda allianser mot rasism och inte tillåta extremisterna att sätta agendan för debatten. Vidare behöver de politiska partierna öka medvetenheten om hatbrott. Till sist spelar medierna en nyckelroll i att granska och exponera de främlingsfientliga agenda.

Flera forskare är ense om att vanliga politiker måste ta extremhögern på allvar och inte enbart betrakta dem som en grupp fanatiker. Avslutningsvis finns en del strategier som fungerar väl och andra som man bör akta sig för. Det som hör till den förra kategorin är folkligt motstånd. En stark antirasistisk folkrörelse är inte bara ett sundhetstecken, utan en tydlig signal mot såväl väljare som extremhögern om att rasistiska åsikter inte hör hemma i civiliserade och diversifierade samhällen.

Till den senare kategorin, sådant som fungerar dåligt, hör att ge sig in på de områden extremhögern vill utnyttja för sina ideologiska mål. I flera länder, som Norge och Danmark, har en sådan strategi lett till en mycket obehaglig fixering vid islam och muslimer. De främlingsfientliga partierna har tillåtits sätta agendan. Deras stöd bland väljarna har ökat och i Danmark fungerar nu Dansk Folkeparti som stödparti åt regeringen.

Även i andra länder, som Italien, där de rasistiska partierna getts politiskt inflytande och mötts med omfamnande har rasismen spridit sig snabbt och normaliserats. Det är inte en risk fler europeiska länder bör ta.

1 Inledning

Denna sammanställning är tänkt att ge en överblick över den organiserade rasismen i dagens Europa, med fokus på EU-länderna. Med organiserad rasism menas här både populistiska partier med främlingsfientliga idéer och vad som missvisande brukar benämnas extremhögern. Missvisande på så sätt att högerextrema grupper och partier oftare är uttalat "vänster" – liksom de ursprungliga *nationalsocialisterna* – än "höger", det vill säga konservativa eller nyliberala. Den antifascistiska vänsterrörelse som är drivande i kampen mot rasism har i själva verket mycket gemensamt med sin svurna fiende. De två lägren delar en kritisk inställning till exempelvis EU, kapitalism, frihandel och militära insatser i utlandet.

Samtidigt har muslimhatet hos många av de främlingsfientliga partierna stärkt deras (oftast ytliga) stöd till Israel och Europas judiska befolkning. I dag kan dessa partier högtidlighålla Förintelsens minnesdag eller besöka Auschwitz. Det har fått den antisemitiska extremhögern att reagera med förakt, då de fortfarande håller judarna som den stora fienden. På sina håll är judehatet så starkt att högerextrema aktörer till och med kan tänka sig att kollaborera med radikala muslimer – mer om detta under Den nya antisemitismen.

Dagens främlingsfientliga partier och/eller deras ledarskikt har ofta sina rötter i den högerextrema rörelsen, och/eller samarbetar med mer extrema krafter. Detta i kombination med en delad agenda och identiska argument, gör att rasisterna i denna studie sorteras i samma fack – oavsett om de bär kostym eller kängor.

2 Ny PR-strategi

I slutet av 1970-talet och början av 1980-talet var skinheadrörelsen en marginaliserad machorörelse, präglad av alkoholmissbruk och en förkärlek för gatuvåld. Ur denna kaotiska miljö växte den nya extremhögern fram. Det uppfattade hotet från ökad invandring ledde till ett uppsving för de rasistiska idéer om "vi och dem", som sedan andra världskriget varit tabu i Europa. Nu vann tankarna gehör igen, åtminstone hos någon procent av väljarna.

På 1980- och 1990-talen gjorde de rasistiska populisterna – många med bakgrund i nynazistiska grupper och ungdomsförbund – sitt intåg på den parlamentariska arenan.

Vissa, som österrikiska FPÖ under ledning av Jörg Haider och Front National under Jean-Marie Le Pen, vann snabbt politiskt inflytande. Andra, som Sverigedemokraterna, växte i det tysta.

1990-talet präglades också av splittring inom de nya partierna. Nu hamnade de vid ett vägskäl. Valet stod mellan att vara trogna sin radikala ideologi och att "sälja ut" – eller sikta på den verkliga makten, beroende på vem man frågade. I dagens nationalistiska partier finns många som valde väg med hjärnan, trots att hjärtat fortfarande bultade för vit makt-ideologin. Det avslöjade exempelvis SR-programmet Kaliber så sent som förra våren, då dolda inspelningar visade hur ledande Sverigedemokrater sjöng med i såväl moderna vit makt-klassiker som nationalsocialistiska kampsånger.

På 2000-talet blev elfte september-dåden i USA och de senare terrordåden på europeisk mark en enande faktor för extremhögerens parlamentariska gren. Muslimerna och den påstådda "islamiserings" av Europa framträdde tydligt som den främsta måltavlan. De numera kostym- och dräktklädda rasisterna städade ut åtminstone den synliga antisemitismen och ersatte den med islamofobi. Judehatet fortlever som en central del i ideologin hos vissa nationalistiska partier, särskilt hos de som utmålar USA och Israel som djävulen och inte tvekar att samarbeta med islamister. Att islamofobiska partier haft större valframgångar i dagens Europa än antisemitiska sådana är dock naturligt.

Imageomvandlingen är viktig att uppmärksamma när man diskuterar utvecklingen av den organiserade rasismen och hur den bör bemötas. Först och främst kan man konstatera att fasadrenoveringen varit framgångsrik. I Danmark har Dansk Folkeparti blivit stödparti åt regeringen och förändrat landets politiska klimat till att präglas av främlingsfientlighet, framför allt riktat mot den muslimska minoriteten. Det är en utveckling som inte ser ut att avstanna. Senast i mars enades regeringen och Dansk Folkeparti om en rad åtstramningar av reglerna för utlänningar. Inte oväntat drömmer en mängd partier i Europa om att upprepa Dansk Folkepartis framgångssaga.

Ett annat exempel på strategins genomslag är hur rasister omskrivs i etablerade europeiska medier. Det är framför allt i tyska och brittiska medier som ländernas stora rasistiska partier genomgående beskrivs som "fascister", "extremhöger" eller "nynazister". Det är benämningar som markerar att partierna har radikala och i de

brittiska och tyska samhällena oacceptabla åsikter (samtidigt som den brittiska högerpressen ofta begår islamofoba övertramp och har en historia av att svartmåla immigranter). I andra europeiska länder är medierna mer försiktiga. Det anses nästan grövre att stämpla någon som rasist än att faktiskt vara det. I stället används mildare begrepp som "populister", eller politiskt missvisande etiketter som "ultrahöger".

Att medier och allmänhet (via starka antirasistiska organisationer) i just Tyskland och Storbritannien tar avstånd från extremhögern är sannolikt relaterat till ländernas roller under andra världskriget. Men i övriga Europa kan man alltså notera en tydlig koppling mellan politiskt inflytande och/eller en imageförvandling, och graden av respekt som partierna behandlas med. Det är inte självklart att det bör vara så.

Bemötandet kan jämföras med attityden till palestinska Hamas, som efter valsegern 2006 allt mer sällan omnämns som det säkerhetspolitiskt korrekta "terroristorganisation" – trots att terroraktiviteterna inte upphört. På samma sätt har de rasistiska grupperna kvar sina åsikter, men i ny förpackning. Hur ytlig förändringen är kan enkelt kontrolleras. Att samma ledarprofiler, samma partiprogram (med stötande ord borttagna eller omformulerade) och samma organisationsstruktur finns kvar efter moderniseringen är vanligare än motsatsen.

De rasistiska grupperna och partierna har också lärt sig att utnyttja demokratin till sin fördel. Folkomröstningar kan användas för att förtrycka minoriteter (mer om detta under Hatet mot muslimer). Genom kampanjer och manifestationer för yttrandefrihet utmålar de sig som demokratins verkliga försvarare.

En ökad satsning på familjefrågor och familjeaktiviteter är en viktig del av extremhögerns nya strategi. Vit makt-konserter, paramilitär träning, våldsamma demonstrationer och gatustrider förekommer fortfarande, men kompletteras med familjedagar, särskilda kvinnoförbund och profilering i klassiskt konservativa och nationalsocialistiska frågor som nativitet. På så sätt når man de väljargrupper som tidigare avskräcktes av den militanta retoriken. Att en allt högre andel kvinnor ansluter sig till de rasistiska leden har inte bara bidragit till en mjukare framtoning, utan också lett till bildandet av högerextrema familjer, där både mannen och kvinnan är aktiva.

Det folkliga motståndet mot rasismen har minskat i takt med förvandlingen från aggressiva skinnskallar till kostymklädda politiker. 1980- och 1990-talets antirasistiska manifestationer och galor, besökta av toppolitiker, är sällsynta i dagens Europa. Detta bekräftas också av SOM-institutets mätningar om människors attityder till att gå med i antirasistiska organisationer. Andelen som kan tänka sig detta har minskat det senaste decenniet.¹

¹ Demker, M. (2008), 'Långsamma förskjutningar inom stabila ramar', i Holmberg, S. och Weibull, L. (red.) *Skilda världar*, SOM bokserien nr. 44

3 Den militanta grenen

Ett stort antal högerextrema grupper ställer sig medvetet utanför det parlamentariska systemet och har ingen önskan om acceptans. Militanta grupper som föraktar demokrati och vill störta (eller åtminstone störa) systemet med våld existerar i nästan varje europeiskt land. Grupperna har låga medlemsantal och deras aktivister är inte sällan straffade för våldsbrott som misshandel och mord. De kan samarbeta med, eller utgöra nationella avdelningar till, internationella nazistnätverk som Combat18 och Blood & Honour.

I Ungern och Ryssland ser situationen annorlunda ut än i övriga Europa. Där är den militanta nationalismen ett akut hot mot demokratin. Den ryska skinheadrörelsen uppskattas uppgå till omkring 70 000 aktivister. År 2009 mördades minst 71 personer och minst 333 skadades i rasistiska attacker, enligt den ryska människorättsorganisationen Sova Center. Det är trots allt en minskning, den första som kunnat observeras på sex år, men våldsnivåerna är ändå mycket höga. Olika former av vit makt-relaterad vandalism ökade också under 2009.

I Ungern har det antisemitiska och antiziganistiska partiet Jobbik, grundat 2003, på kort tid lyckats nå betydande framgångar. I parlamentsvalet i april 2010 fick partiet 16,7 procent av rösterna, vilket gav 47 mandat. Partiet har en paramilitär gren, Ungerska gardet, som påminner starkt om 1940-talets fascistiska Pilkorsrörelse (mer om detta i avsnittet Romer: Det förföljda folket).

Ett nytt fenomen är så kallade fria nationalister. De har kopierat den autonoma vänsterns nätverksstruktur och samlats i mindre, oberoende grupperingar, ofta uppdelat efter stad eller region. Med andra ord tillhör de varken en officiell moderorganisation eller ett högerextremt ungdomsförbund. Intressant nog har även så kallade autonoma nationalister, en slags anarkistnazister, dykt upp. Vid demonstrationer är det svårt att urskilja dem från den autonoma vänster de säger sig avsky, då de klär sig identiskt i anarkistinspirerade kläder och till och med i Palestina-sjalar.

Även om dessa antidemokratiska grupper inte utgör något hot vid valurnorna, är de ett reellt hot mot sina motståndare. Till dem hör människor av annan etnisk bakgrund, homosexuella, poliser, handikappade, domare, politiker, journalister, antifascistiska aktivister och andra meningsmotståndare. Det kan till exempel handla om polischefer som knivhuggs i bröstet "med hälsningar från det nationella motståndet", vilket skedde i tyska Passau 2008. Det kan försvåra arbetet för reportrar, som enligt det brittiska journalistförbundet (2009) utsätts för dödshot i samband med bevakningen av de antimuslimska huliganerna i English Defence League.² Och det kan göra att oskyldiga människor hängs ut med namn och bild på grund av sin judiska etnicitet, vilket sker på

² "Death threats for journalists covering far right demos", pressmeddelande från National Union of Journalists 091102

de europeiska hatsajter som ligger oåtkomliga på utländska servrar.

4 Rasistiska partier i maktposition

För närvarande (september 2010) sitter två av Europas nationalistiska partier i sina respektive länders regeringar: Schweiziska folkpartiet och Lega Nord i Italien. I Danmark är Dansk Folkeparti som tidigare nämnts stödparti till regeringen, sedan år 2001. Främlingsfientliga partier finns representerade i ungefär hälften av EU-ländernas parlament samt Schweiz och Norge. I Nederländerna kan Geert Wilders Frihetsparti komma att ingå i en regeringskoalition.

När österrikiska FPÖ med nu avlidne Jörg Haider i spetsen kom in i regeringen 1999 svarade ett chockat EU med diplomatisk bojkott. År 2008, då FPÖ och det populistiska utbrytarpartiet BZÖ tillsammans fick två procentenheter mer av rösterna än ett decennium tidigare (29 procent), saknades krigsrubrikerna. Europa hade vant sig vid de främlingsfientliga partiernas närvaro på högsta politisk nivå.

Sverige har sedan Ny Demokrati i början av 1990-talet varit förskonat från rasister i riksdagen, men i september kan läget förändras. Sverigedemokraterna (SD), ett främlingsfientligt parti med rötterna i den nynazistiska myllan, har för första gången chans att komma in i riksdagen. I flera opinionsundersökningar har de hamnat ovanför fyraprocentsspärren. En eventuell valframgång vore ett politiskt genombrott – men inget trendbrott. Sverigedemokraterna har mer än fördubblat sina resultat i majoriteten av de val som hållits sedan SD:s bildande 1988. Efter valet 2006 tog de plats i nästan hälften av Sveriges kommuner.

I Bryssel och Strasbourg representeras EU:s medlemsländer av rasister av olika schatteringar. Där finns det ultranationalistiska bulgariska Ataka, de franska veteranerna i Front National, de i hemlandet Belgien utfrysta Vlaams Belang och Geert Wilders fanatiskt islamofobiska Frihetspartiet. Från Öst- och Centraleuropa märks nationalisterna i Storumänska partiet, som 2007 splittrade den högerextrema partigruppen i EU-parlamentet, och det antiziganistiska och homofobiska Slovakiska nationella partiet, vars ungerska meningsfränder i Jobbik hetsar mot samma grupper. Omkring 40 av parlamentets 736 ledamöter kan betecknas som högerextrema eller främlingsfientliga. Majoriteten av de rasistiska ledamöterna är antingen grupplösa eller tillhör den euroskeptiska gruppen Frihet och demokrati i Europa. I valet till Europaparlamentet i juni 2009 gick extremhögern framåt i nästan hälften av medlemsländerna. Stora framgångar kunde noteras i inte mindre än 11 av de 27 länderna.

Vissa bedömare har påpekat att rasistiska partier redan fanns representerade i Europaparlamentet, och att vissa till och med gjorde ett sämre val 2009 än tidigare år. Men man bör snarare fokusera på *vilka* partier som gick framåt i EP-valet 2009 än på statistiken.

Ett exempel är Italien, ett av de europeiska länder där de främlingsfientliga stämningarna är som mest oroväckande. I januari i år skakades landet av rasupplopp. Afrikanska gästarbetare i den syditalienska staden Rosarno misshandlades och besköts

av lokalbefolkningen. Lega Nord, som regerar tillsammans med Silvio Berlusconis Frihetens folk, kontrollerar inrikesministeriet genom inrikesminister Roberto Maroni. Maroni har tidigare försökt genomdriva en nationell rasregistrering med fingeravtryck från landets alla romer. Nu reagerade han på raskravallerna inte med fördömanden, utan genom att förklara att Italien haft en alltför hög tolerans mot illegala invandrare.

Förra juni gjorde Lega Nord ett succéval. Partiet fick mer än tre miljoner röster och ökade från fyra till nio mandat, vilket gör dem till det största högerextrema partiet i Europaparlamentet. Framgången är långt mer betydelsefull för de främlingsfientligas position, såväl på italiensk som på europeisk nivå, än tillbakagången för det nyfascistiska Forza Nuova som slutade på blott 0,47 procent med 146 000 röster. Lega Nord var också det parti som gick mest framåt i de italienska lokalvalen i mars i år. I två regioner blev partiet för första gången störst: Piemonte och Veneto.

Dansk Folkeparti fick oväntat stora framgångar sommaren 2009. Pia Kjærsgaards främlingsfientliga parti ökade från knappt 7 till 15 procent och fördubblade därmed sina mandat i Europaparlamentet. Bara några år tidigare hade Morten Messerschmidt, som nu tagit plats i Bryssel, dömts för hets mot folkgrupp. Nu fick han 284 500 personröster. Invandringsfientliga Sannfinländarna tog väljarna med storm och gick från 0,5 procent till närmare 10 procent av rösterna. Över 100 000 finnar röstade in partiledaren Timo Soini i Europaparlamentet.

Det högerextrema partiet Jobbik (Rörelsen för ett bättre Ungern), besatt av "zigenarfrågan" och med klara antisemitiska åsikter, fick nästan 15 procent av rösterna och tre platser i Europaparlamentet. Vid sin första session i Strasbourg månaden därpå bar en av ledamöterna den förbjudna fascistuniform som tillhör Jobbiks paramilitära gren.

I Nederländerna blev främlingsfientliga Frihetspartiet (PVV), vars ledare Geert Wilders i skrivande stund står inför rätta för hets mot folkgrupp, andra största parti med 17 procent av rösterna. Åtalet mot Wilders bygger bland annat på hans jämställande av religionen islam med fascistiska ideologier. I medvetet provocerande uttalanden har Wilders jämfört Koranen med Hitlers Mein Kampf. Åtalet har gjort Wilders till martyr bland såväl nynazister som populister.

En annan av EP-valets stora vinnare heter Nick Griffin. Över en miljon briter såg till att högerextrema British National Party (BNP) kunde skicka honom och ytterligare en ledamot till Bryssel. Det är första gången som Storbritannien representeras av ett högerextremt parti i Europaparlamentet. Partiledaren Griffin, som har en karriär i nynazistiska National Front bakom sig, reser regelbundet runt i Europa och knyter kontakter. Samarbetet mellan Jobbik och BNP har varit så framgångsrikt att Jobbik under 2009 etablerade ett kontor i London – ett unikt drag av ett icke-brittiskt extremhögerparti.

Frankrikes ökända Front National förlorade fyra av sina sju mandat i valet till Europaparlamentet. Partiets ledare Jean-Marie Le Pen är numera över 80 år gammal. Nick Griffin och hans BNP har snabbt tagit tillfället i akt och försökt fylla den vakanta ledarrollen.

På det inhemska politiska planet gjorde dock Front National oväntad comeback i mars i år. Efter att ha varit helt uträknade sedan katastrofvalet 2007 fick partiet över nio procent av rösterna i de franska regionalvalen. En del av deras nyvunna framgång kan bero på att Jean-Marie Le Pens dotter, Marine Le Pen, som utmålas som hans tronföljare har gett partiet en mjukare framtoning. Hon har distanserat sig från antisemitism, tonat ner extremismen och försökt kamouflera islamofobin med feminism och nationalism.

Jobbik har tagit flera initiativ till paneuropeiska samarbeten. I oktober 2009 formades en ny extremhögerallians i Budapest. Partifederationen The Alliance of European National Movements (AENM) består av Jobbik, British National Party, belgiska Front National, italienska Fiamma Tricolore, franska Front National och svenska Nationaldemokraterna, vars partiledare Marc Abramsson var på plats i Ungern vid bildandet. Nationaldemokraterna skrev efter mötet att syftet med federationen är att "inom ramen för EU motverka nyliberalismen och globalismen i västvärlden. (...) Federationens huvudsyfte är att samordna kampen mot den gemensamma fienden som manifesteras [sic] sig i den internationella globalismen som hotar allas vår kultur och särart".

Österrikiska FPÖ, som i sammanhanget får anses som mindre radikalt, står med på mötesprotokollet men har ej undertecknat det, och förnekar officiellt samarbetet. I valet till Europaparlamentet 2009 fick främlingsfientliga FPÖ 13 procent av rösterna, en ökning med nästan sju procent.

För att bilda en formell partigrupp i Europaparlamentet krävs sju partier och 25 ledamöter, något som extremhögern inte lyckats samla ihop. År 2007 sprack deras partigrupp Identitet, Tradition, Suveränitet (ITS) efter att Alessandra Mussolini anklagat rumäner överlag för att vara kriminella. Detta fick Storrymska partiet att ilska till och lämna ITS, som därmed saknade tillräckligt antal ledamöter. Alessandra Mussolini är barnbarn till Benito Mussolini och satt i Europaparlamentet till 2008. Numera är hon ledamot av det italienska parlamentet (underhuset).

5 Hatet mot muslimer

Muslimerna har blivit de nya judarna, menar framstående experter som den österrikiske professorn Anton Pelinka.³ Islamofobin fick fäste på allvar efter elfte september-attackerna mot USA 2001 och de efterföljande terrordåden på europeisk mark. Med islamofobi menas här fördomar mot och diskriminering av muslimer, inte kritik av exempelvis islamism eller radikaliserings av unga muslimer. Tyvärr har islamofobin i allt högre utsträckning kommit att infektera den seriösa samhällsdebatten. Vad som från början var legitimt motstånd mot kvinnoförtryck har i exempelvis Frankrike och Danmark urartat till en fixering vid en ytterst liten burkabärande minoritet. På vår sida om Öresundsbron har Sverigedemokraterna producerat en rasistisk valfilm där en svensk pensionär ställs mot invaderande kvinnor i burka.

Majoritetens förtryck av minoriteten har alltid varit en av demokratins avigsidor. Rasistiska partier över hela Europa försöker nu utnyttja det demokratiska systemet till sin fördel. I november 2009 folkomröstade Schweiz om ett förbud mot uppförandet av minareter, de torn som pryder endast fyra av landets omkring 200 moskéer. Initiativet till omröstningen togs av Egerkingerkommittén, som främst består av politiker från främlingsfientliga Schweiziska folkpartiet (SVP), landets största parti, men också av politiker från det lilla evangeliska partiet Federala Demokratiska Unionen (FDU). 2008 hade kommittén fått ihop de 100 000 signaturer som i Schweiz krävs för att få till stånd en omröstning om ändring eller tillägg i grundlagen. Mot förmodan vann förbudssidan och Schweiz kritiserades i hårda ordalag av bland annat FN och Amnesty International.

Ett belgiskt parlamentsutskott röstade i slutet av mars för ett burkaförbud. Landet kan därmed bli det första i Europa att förbjuda bärandet av heltäckande slöjor på allmän plats. De som inte följer klädförbudet kan straffas med fängelse. I Frankrike röstade nationalförsamlingen för ett förbud av heltäckande slöja på allmänna platser i juli i år. Lagen måste också godkännas av senaten. I Tyskland vill den antimuslimska rörelsen stoppa "islamiseringen" med hjälp av Lissabonfördraget och signaturer från en miljon EU-medborgare. Termen islamisering har fått ett brett genomslag i Europa. Idén om ett hotande muslimskt maktövertagande påminner om de välkända konspirationsteorierna kring ZOG⁴ och judarnas påstådda strävan efter global makt.

Europas muslimer utsätts för en oroväckande hög grad av diskriminering. I en undersökning från 2009 av muslimer i 14 EU-länder konstaterar EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) att en av tre muslimer upplevt diskriminering. Elva procent av de tillfrågade hade också utsatts för ett rasistiskt motiverat brott. Liksom andra av FRA undersökta minoritetsgrupper hade en överväldigande majoritet, 79 procent, valt att inte rapportera sina erfarenheter av brott och diskriminering till myndigheterna.⁵

³ "Neo-Nazis? No such thing", Primor, Adar, Haaretz 5.3.2010

⁴ Zionist Occupation Government, sionistisk ockupationsregering. I högerextrema sammanhang används sionister och sionism som kodord för judar och judiskt inflytande.

⁵ fra.europa.eu

Enligt rapporten Muslims in Europe (december 2009) från Open Society Institute⁶, som tittat närmare på elva städer i sju europeiska länder, svarade 50 procent av de tillfrågade muslimerna att de upplevt diskriminering på grund av sin religion under de senaste 12 månaderna. Det ska jämföras med endast nio procent av de icke-muslimska intervjupersonerna.

I Nederländerna väntar islamofoben Geert Wilders i kulisserna efter att regeringen sprack i februari. I kommunalvalen den 4 mars, som sågs som ett test inför parlamentsvalet i juni, hamnade hans Frihetsparti på första plats i Almere utanför Amsterdam och på andra plats i landets politiska huvudstad Haag. I parlamentsvalet fick partiet 15,5 procent av rösterna och kunde därmed säkra 24 mandat. Situationen för muslimer i Nederländerna, där de endast utgör cirka fem procent av befolkningen, är som tidigare nämnts svår. Frihetspartiets antimuslimska retorik anses av inhemska experter som en direkt bidragande orsak. Enligt en undersökning från 2009 överväger hälften av landets muslimer att emigrera. En tredjedel säger att de definitivt skulle vilja emigrera.⁷

Som påpekats i fallet med minaretförbudet är islamofoberna inte sena att kopiera andra länders framgångsrecept. Organisationen Stop Islamiseringen af Danmark (SIAD) har således växt till den paneuropeiska rörelsen Stoppa Islamiseringen av Europa (SIOE), och även etablerats som fristående nationella kapitel, från Sverige till Bulgarien. I USA har Stop Islamization of America (SIOA) figurerat i medierna så gott som dagligen under sommaren på grund av deras kampanj mot ett nytt muslimskt kulturcentrum på Manhattan.

Lokala antimosképrotester får numera stöd från likasinnade aktörer ute i Europa. Pro-Köln och dess regionala moderparti Pro-NRW (NRW står för tyska delstaten Nordrhein-Westfalen) är exempel på antimuslimska småpartier som vunnit gehör. I Köln samlades 2008 tusentals rasister och politiker från bland annat Tyskland och Italien till en antiislamiseringskongress. Mötet var den största högerextrema sammankomsten i Köln sedan andra världskriget. I december 2009 startade Pro-NRW en kampanj för att förbjuda minaret- och moskébyggen i hela Europa. I mars reste hundratals representanter från Europas antimuslimska rörelse, bland dem SD:s internationella sekreterare, till tyska Gelsenkirchen för att diskutera samordningen av antimuslimska strategier.

⁶ www.soros.org

⁷ Opinionsmätning beställd av det nederländska samhällsprogrammet Netwerk. Citerad i "Wilders makes half of Dutch Muslims want to emigrate", Blass, Michael, Radio Netherlands Worldwide 090629 (www.rnw.nl)

6 Romer: Det förföljda folket

Tatarszentgyörgy i Ungern, 23 februari. Ett hus sätts i brand med molotovcocktails. En ung far och hans 5-årige son skjuts till döds när de flyr sitt hem.

Vitkov i Tjeckien, 18 april. Tre familjemedlemmar skadas i ett brandattentat. Den 2-åriga dottern får 80-procentiga brännskador.

Tiszalök i Ungern, 22 april. 54-årige Kóka, på väg för att jobba nattsiftet, skjuts till döds utanför familjens hem.

Kisléta i Ungern, 3 augusti. Mária, en medelålders mor, skjuts till döds i sin säng. Hennes 13-åriga dotter skadas svårt.⁸

Statistiken över misshandelsfall och mordbränder i Ungern och Tjeckien kan utläsas som förstadiet till en pogrom. Men året då ovanstående attacker inträffade är inte 1939 – utan 2009. Romer, tidigare kallade zigenare, utsätts i främst Öst- och Centraleuropa och i Italien för chockerande nivåer av våld, förföljelse och diskriminering. Nu flyr romska familjer Europa i tusental och söker asyl i Kanada och USA. Ändå förblir romernas säkerhet en lågt prioriterad fråga. Själva har de haft svårt att väcka intresse för sin sak. Folkgruppen saknar, med få undantag, representanter på högre samhällspositioner.

Romerna är Europas största etniska minoritet. Ungefär tio till tolv miljoner romer lever här, men siffrorna är osäkra och det kan röra sig om betydligt fler. Till skillnad från exempelvis den välintegrerade judiska befolkningen är romernas situation mer komplex. Det är välkänt att utanförskapet till viss del är självvalt. Många romska föräldrar har till exempel tagit sina barn ur skolan innan de kunnat gå vidare till högre utbildning.

Det månghundraåriga mönstret av antiziganistiska förföljelser gör dock att utanförskapet bör ses med realistiska ögon. Det kan med andra ord vara så att romska familjer av säkerhetsskäl tvingats förbli avskärmade från samhället. I Öst- och Centraleuropa har polisen vid upprepade tillfällen vägrat att komma till undsättning vid misshandelsfall och till och med mordbränder. I EU-MIDIS, den första EU-omfattande rapporten om diskriminering (2009), svarar 66-92 procent av romerna att de inte rapporterat sin senaste upplevelse av diskriminering till ansvarig myndighet. 65-100 procent säger sig sakna förtroende för rättsväsende och brottsbeivrande verksamhet⁹. En befogad misstänksamhet från romernas sida kan alltså ligga bakom de låga förtroendesiffrorna.

Myndigheter i flera EU-länder har med tvång vräkt romska familjer och därefter demolerat deras läger. Rivningarna sker i uppenbar strid med människorättslagar. Ofta

⁸ European Roma Rights Centre (ERRC)

⁹ fra.europa.eu

ges heller ingen förvarning. I Rumänien bor omkring 75 romer, inklusive barn, i enkla plåtskjul vid ett avloppsreningsverk. För sex år sedan utsattes de för vad som cyniskt kallades en "tillfällig förflyttning". Industriområden och sopstationer är andra platser dit romska familjer förvisats. Inte sällan är förvisningen allt annat än tillfällig.

Trots upprepad kritik från människorättsorganisationer placeras fortfarande friska romska barn i Tjeckien i skolor för förståndshandikappade. I Bosnien är romer enligt lag förhindrade att kandidera till parlamentet och presidentposten. De romer som flytt förföljelserna i Kosovo skickas nu tillbaka med tvång från en rad EU-länder, trots att situationen inte förbättrats. Tvärtom utsätts Kosovos romer för hatattacker och tvingas leva under ghettolikhande bostadsförhållanden, till och med i blyförgiftade läger. En av de som uttryckt sin oro är Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter, Thomas Hammarberg, som i början av året fördömde förflyttningarna av romska familjer över landsgränserna. Hammarberg kräver nu att avvisningarna av romer till Kosovo stoppas.

Det behöver knappast sägas att romerna är i stor fara om Europa lämnar deras öde i händerna på antiziganistiska extremistpartier. Ungerska Jobbik, bulgariska Ataka och Slovakiska nationella partiet betraktar romer som lägre stående än djur. Det förstnämnda partiet har som tidigare nämnts redan gjort sitt inträde i Bryssels korridorer. Partiets antiziganism uttrycks helt öppet – i skrift, i tal och vid manifestationer. I september uppgav Jobbiks vice ordförande för Reuters att partiet vill stänga in romer i "allmänna skyddsläger", vissa för resten av deras liv.

Sida vid sida med Jobbiks Europaparlamentsledamöter marscherar partiets paramilitära gren, Ungerska gardet (Magyar Gárda). De militanta nyfascisterna är inspirerade av nazitidens ungerska pilkorsrörelse. Trots att gardet förbjudits är det få som slängt kängorna och västarna som pryds av emblem med rytande lejon. I stället har gardet ombildats som en "kulturörening". Män och kvinnor i alla åldrar har sällat sig till deras led, men särskilt ungdomar tycks lockas av den hårdföra nationalistiska propagandan. I början av mars i år visade en opinionsundersökning att Jobbik för första gången är mer populärt än Socialistpartiet bland unga ungrare. I åldersgruppen 18-24 är Jobbik till och med dubbelt så stort.¹⁰

I Italien har hot mot romer ökat oproportionerligt sedan Silvio Berlusconis nya regering kom till makten 2008, enligt människorättsrapporten Security à la Italiana: Fingerprinting, Extreme Violence and Harassment of Roma in Italy. I rapporten beskrivs hur rasistiskt motiverade attacker mot romer inte längre är isolerade händelser, utan snarare en strukturell del av den italienska verkligheten.¹¹

Enligt en studie som presenterades för Italiens parlament i februari 2010 är nästan hälften av landets unga män och kvinnor xenofobiska eller intoleranta mot invandrare. 15 procent sade sig ha en fobi mot rumäner, albaner och romer. De 15 procenten dominerades av kvinnor.¹²

10 "Poll reveals Jobbik scores better among young people than Socialists", MTI/Politics.hu, 100305

11 Från en koalition av människorättsorganisationer inkl. Open Society Institute och ERRC, 2009. Se t.ex. www.soros.org

12 "46 percent [of] young Italians xenophobic", AFP 100219

I augusti 2010 inledde Frankrike en mycket kritiserad massutvisning av rumänska och bulgariska romer. 300 läger revs för att, enligt president Nicolas Sarkozy, stävja kriminalitet och omkring 1000 romer har utvisats (september 2010). Den utlösande faktorn var en dödskjutning från polisen av en ung man från den romska minoriteten, vilket ledde till upplopp.

Deporteringarna har mött massiva protester både från romer själva och politiker och människorättsorganisationer runt om i världen. Viviane Reding, EU-kommissionären för rättsliga frågor, grundläggande rättigheter och medborgarskap, menade att utvisningarna kan strida mot rörlighetslagarna inom EU. Kritikerna anser att utvisningarna är olagliga då de inte prövats på individuell grund och dessutom bryter mot EU:s fria rörlighet. Europaparlamentet antog i september 2010 en resolution som uppmanade Frankrike och andra länder att omedelbart upphöra med massutvisningarna av romer.¹³ Parlamentet menade bland annat att utvisningarna är diskriminering då de grundar sig på ras. Röster har även höjts för att Frankrike bör kunna straffas ekonomiskt av EU.

I Frankrike gäller redan olika regler för rösträtt i kommunalval för romska och andra franska medborgare. Romer måste ha varit registrerade i samma kommun i tre år för att få rösta, medan det räcker med sex månader för övriga medborgare.

Även i Sverige har deporteringar av romer ägt rum under 2010. Runt 50 romer utvisades av polisen på grund av att de försörjt sig genom tiggeri. Trots att alla EU-medborgare har rätt att vistas i ett annat land under tre månader utan att bevisa hur de ordnar sin försörjning. Tiggeri är heller inte olagligt i Sverige, men har av polisen stämplats som "oärligt" och "ohederligt".

¹³ Romernas situation i Europa, resolution P7_TA-PROV(2010)0312.

7 Den nya antisemitismen

Ett oroande fenomen har växt sig allt starkare i Europa. Vi kan kalla det "min fiendes fiende är min vän": islamister, högerextremister, Förintelseförnekare och vänsteraktivister som mot alla odds förenas i sin antisemitism. Händelserna i Malmö i början av 2009 är ett gott exempel. Under Gazakriget i januari attackerades en pro-israelisk demonstration av arabiska och vänstersympatiserande aktivister, beväpnade med flaskor, stenar och hemmagjorda bomber. Ungefär en månad senare utbröt kravaller i samband med Davis Cup-matchen i tennis mellan Sverige och Israel. Också där återfanns såväl Hamas-sympatisörer som kommunister bland demonstranterna, som använde antisemitisk retorik för att uttrycka sitt hat mot staten Israel och, i vissa fall, mot judar i allmänhet. Uråldriga stereotyper som den blodtörstige, girige juden skymtar i dag i antiisraeliska sammanhang.

I början av 2010 väckte antisemitismen i Malmö återigen internationellt uppseende. Den kraftiga ökningen av antalet antisemitiska hatbrott har lett till att judar ser sig tvingade att lämna staden. Främst radikaliserade muslimer, men även högerextrema grupper, anses ligga bakom det försämrade klimatet. I Frankrike har muslimska gäng förföljt, misshandlat och till och med mördat för dem okända judar på grund av deras etnicitet.

Enligt en undersökning från universitetet i Århus (januari 2010) är antisemitismen mycket stark bland invandrare från muslimska länder. Två av tre danska muslimer hyser antisemitiska fördomar. Liksom i flertalet andra europeiska städer avråder det mosaiska trossamfundet i Köpenhamn judar från att bära religiösa symboler i muslimska områden.¹⁴

Den svenske poeten och debattören Mohamed Omar, tidigare accepterad av kulturfären, har kommit ut som islamist och antisemit. Kring sig har han samlat ett nätverk av judehatare från höger till vänster, inklusive ökända profiler som Ahmed Rami. Rami är grundare av hatsajten Radio Islam. Han är dömd för hets mot folkgrupp i Sverige och för spridande av antisemitisk propaganda i Frankrike. Mohamed Omar och Ahmed Rami har efter fransk förlaga startat ett "antisionistiskt" parti. Inom den moderna antisemitismen används "sionister" och "sionism" som kodord för judar och inbillat judiskt inflytande. Även staten Israel fungerar som kodad symbol för judenheten. Således kan fackeltåg av nazister marschera förbi synagogor och lagligt skandera "Israel ut ur Sverige!" – vilket skett i centrala Stockholm – trots att ingen tvekan råder om vilken minoritet som åsyftas.

Det franska Parti Anti Sioniste leds av komikern Dieudonné M'Bala M'Bala, liksom Ahmed Rami dömd för antisemitism (i Dieudonnés fall för antisemitiska uttalanden). Bland punkterna på partiprogrammet kan man läsa: "Utrota alla former av sionism i nationen"¹⁵. Partiet kandiderade i det franska valet till Europaparlamentet men lyckades inte få tillräckligt med röster. Dieudonné själv är dock mycket populär bland franska

¹⁴ "Antisemitism bland grupper i Danmark", SR Ekot 100131

¹⁵ www.partiantisioniste.com

aktivister på yttersta vänsterkanten och hos radikaliserade invandrarungdomar. Gudfar till en av hans döttrar är ingen annan än den franska rasismens gudfader, Front Nationals Jean-Marie Le Pen.

FPÖ:s kandidat i det österrikiska presidentvalet i april 2010, Barbara Rosenkranz, visar att antisemitismen fortlever också i de populistiska leden – även om muslimerna numera utgör den främsta måltavlan. Rosenkranz, som är gift med en man från ännu mer radikala nationalistiska led, har tidigare försvarat tvivlen kring nazisternas gaskamrar. I presidentvalet i april blev hon den sittande presidenten Heinz Fischers enda utmanare och vann 15 procent av rösterna, trots starka protester från bland annat judiska grupper.

8 Strategier mot extremhögern

De europeiska länderna har prövat olika strategier för att bemöta hotet från den organiserade rasismen. I vissa länder har man hållit främlingsfientliga partier ute i kylan, men av valstrategiska skäl ändå anammat deras främlingsfientliga retorik. På andra håll har man på ett föredömligt sätt upplyst allmänheten om rasisternas hatiska agenda – bara för att se extremhögern göra rekordval. Många politiska partier saknar överhuvudtaget någon strategi och tycks stå handfallna.

Det är inte så konstigt: varken isolering eller aktivt motarbetande har nämligen fungerat. Det är också vad tyska Bertelsmannstiftelsen funnit, när de i ett banbrytande projekt studerat och jämfört strategier mot extremhögern i elva europeiska länder. Ingen strategi är universell och garanterat framgångsrik, skriver de i slutsatserna, men lägger fram ett antal specifika åtgärdsförslag. Till dessa hör:

- Visa politiskt ansvarstagande. Genom att bilda antirasistiska kommittéer och allianser visar politikerna att diskriminering och rasism är ämnen som de är bekymrade över.
- Utöva politiskt ledarskap och se till att inte extremisterna får sätta agendan för debatten. Politikerna får aldrig glömma bort att understryka de positiva aspekterna av ett diversifierat samhälle.
- Rasism måste straffa sig. När politiker, grupper och organisationer uppvisar främlingsfientliga idéer måste de stängas av från viktiga positioner. Utan sådan nolltolerans infiltreras samhället av till exempel islamofoba idéer.
- Öka medvetenheten om hatbrott och håll koll på lagöverträdelser. Sverige framhålls som ett gott exempel, men i själva verket är den svenska hatbrottslagen en papperstiger. Det är med andra ord viktigt att hotet om att dömas för hatbrott inte blir tandlöst.
- Medierna har en nyckelroll när det gäller att exponera de främlingsfientligas agenda. Liksom i exempelvis Frankrike och Tyskland bör grävande journalistik om extremhögern uppmuntras.

Bertelsmannstiftelsen fokuserar också på behovet av information. Europas länder bör sinsemellan dela sina kunskaper om de olika strategier som existerar för att bemöta hotet. Kanske krävs till och med en gemensam europeisk strategi. Hotet får hur som helst inte avfärdas som en marginaliserad företeelse, varnar de. Extremhögern måste hållas under noggrann uppsikt, särskilt då globaliseringen antas få rörelsen att växa ytterligare.¹⁶

Professor Montserrat Guibernau vid University of London landar i samma slutsats i sin artikel *Migration and the rise of the radical right* från mars 2010.¹⁷ Där kritiserar hon mainstreampartier för att de betraktar extremhögern som en grupp fanatiker. Det

¹⁶ Bertelsmann Stiftung (red.), *Strategies for Combating Right-Wing Extremism in Europe*, Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 2009

¹⁷ Publicerat av brittiska Policy Network inför konferensen "Migration and the rise of nationalist right-wing parties: confrontation, isolation or engagement" i Köpenhamn. Nedladdningsbart från [http://www.policy-network.net/uploadedFiles/Publications/Publications/Migration and the rise of the far right.pdf](http://www.policy-network.net/uploadedFiles/Publications/Publications/Migration%20and%20the%20rise%20of%20the%20far%20right.pdf)

faktum att inget stort parti varken lyckats lugna allmänhetens farhågor kring invandringen, eller kunnat stoppa ultrahögerns uppgång, väcker frågan om partierna verkligen förstått vilka faktorer som driver väljarna i armarna på de främlingsfientliga, menar Guibernau.

Guibernau lyfter fram tre element som bör inkluderas i partiernas svar på utmaningen. För det första måste väljarnas förtroende för politiken återställas genom ökad transparens och minskad byråkrati. Sedan måste partierna formulera ett balanserat förhållningssätt till invandringen, som måste vara kontrollerad samtidigt som de mänskliga rättigheterna respekteras. Slutligen bör politikerna uppmärksamma arbetarklassens oro över arbetsmarknaden, där de ofta känner sig oförmögna att tävla med billigare, invandrad arbetskraft.

Folkligt motstånd

Rent moraliskt torde man kunna säga, att det är bättre att bemöta extremhögern än att förhålla sig passiv. En stark antirasistisk folkrörelse är ett sundhetstecken och en signal mot såväl väljare som extremhögern, att rasistiska åsikter inte hör hemma i civiliserade och diversifierade samhällen. Att förebyggande aktivism är ett av de bästa motmedlen mot den organiserade rasismen är också vad Fores kommit fram till i sitt policy paper 2010:1, Lokal bekämpning av främlingsfientlighet.

I Storbritannien driver den antirasistiska tidskriften Searchlight en nationell kampanj mot rasism, Hope not Hate. En brittisk dubbeldäckare målad i hoppfullt gult har turnerat landet runt för att upplysa om främst British National Party. Searchlight har lyckats mobilisera tusentals aktivister och samarbetar med lokala anti-BNP-grupper från norr till söder.

Den svenska antirasistiska stiftelsen och tidskriften Expo driver sedan 2008 kampanjen Sverigedemokraterna har fel, baserad på boken med samma namn, via föreläsningar, studiecirkel och nätaktivism.

I Tyskland är det inte ovanligt att hela samhället sluter upp i den antirasistiska kampen. Barnfamiljer, präster från katolska kyrkan, unga homosexuella, anarkister med flera har genom aktivt icke-våld lyckats förhindra extremhögerns maktuppvisningar och propagandaspridningar. En av den europeiska extremhögerns viktigaste högtidsdagar är minnesdagen av Dresden, som bombades svårt av de allierade under andra världskriget. Vid februaris högtidlighållande bildade 10 000 tyskar en mänsklig kedja och lyckades därmed stoppa den årliga nazistmarschen genom staden.

Cordon sanitaire – en anständighetens gräns

En politisk motsvarighet till motståndet i Dresden är den så kallade *cordon sanitaire*, som politiska partier i Belgien upprättat för att hålla främlingsfientliga Vlaams Belang på behörigt avstånd. Det innebär en överenskommelse mellan övriga politiska partier att hålla det rasistiska partiet ifråga utanför genom att ingen samarbetar med det. En sådan linje drogs också upp av de etablerade partierna i Frankrike för att bemöta hotet från Front National (som för närvarande är marginaliserat, mycket på grund av denna strategi). En uppenbar kritik var och är att förhållningssättet är odemokratiskt. I fallet

Frankrike har de främlingsfientliga tankarna dessutom lyckats bryta igenom "sanitetslinjen" och fått fäste i mainstreampolitiken.

Stödpartier och vågmästare

Vissa forskare förordar en strategi som går ut på att de etablerade partierna ger sig in på de områden som extremhögern försöker muta in. Det handlar med andra ord om invandring, islam och integration. Men även det tillvägagångssättet öppnar för tung kritik. I flera europeiska länder har försöken att ta tillbaka sådana frågor lett till att den politiska debatten på ett obehagligt sätt fixerats vid islam och muslimer. Resultatet har blivit att extremhögern tillåtits sätta agendan. Det norska Fremskrittspartiet (FrP) är ett exempel på hur främlingsfientlighet sakta men säkert riskerar att normaliseras. I dag, efter kompromisser och diskret stöd från övriga partier, är FrP landets nästa största parti och innehar en vågmästarroll. Detta trots att politiker från höger till vänster tagit avstånd från FrP.

Frågan som Europas politiker nu måste ta ställning till är om denna risk är bättre än att samarbeta med främlingsfientliga partier. I Danmark fungerar Dansk Folkeparti sedan snart ett decennium tillbaka som stödparti till regeringen. I kommunal- och regionalvalen i november 2009 gick Dansk Folkeparti framåt och ökade sina kommunala mandat från 125 till 186. Den framgångsrika normaliseringsprocessen har varit ytterst gynnsam för partiet, som också fördubblade sina mandat i Europaparlamentsvalet. Främlingsfientliga partier på frammarsch har i Dansk Folkeparti hittat sin förebild.

Öppna famnen

Men den danska toleransen är fortfarande mer livskraftig än i Italien, där Lega Nord som tidigare nämnts sitter i regeringen. Allt oftare vägrar Italiens politiker att ta avstånd från rasupplopp och hatbrott. I stället skiftar de skuldbördan mot offren, vilket sänder en signal till befolkningen om att diskriminering på etnisk och religiös grund är acceptabelt, kanske till och med önskvärt. Italien är skräckexemplet på hur snabbt rasistiska stämningar kan spridas och normaliseras om man släpper in extremhögern i värmen. Frågan är om något europeiskt land frivilligt bör ta samma risk.

Om FORES

FORES är en ny tankesmedja som vill förändra. Globalisering och klimatförändring innebär utmaningar som kräver nya sätt att se på samhället. FORES ger debatten nya perspektiv, frimodiga idéer och positiv energi. Vi bygger nätverk av samhällsintresserade och experter. Tillsammans kan vi ta fram tydliga och konkreta förslag på lösningar för en hållbar framtid.